

Debrecen Megyei Jogú Város Helyi Jelentőségű Védett Fáinak Természetvédelmi Kezelési Terve

1. Helyi jelentőségű védett fák és fasorok általános jellemzése, kezelője

1.1. Helyi jelentőségű védett fák köre

A kezelési tervben foglaltakat a rendelet 2. mellékletében szereplő természeti emlékekre kell alkalmazni.

1.2. Általános jellemzés

A Debrecen körülvérvő természeti rendszerek – Hajdúsági Tájvédelmi Körzet, Debreceni Nagyerdő – erdőtársulási, homoki - és gyöngyvirágos tölgyesek, kisebb részben tölgy-kóris-szil ligetek. A felsorolt erdőtípusok mindegyikének legfontosabb fafaja a kocsányos tölgy (*Quercus robur*), Debrecen város védett természeti értékei között is többségében ez a fafaj szerepel. A tölgyfák mellett a városban számos, jelentős dendrológiai értéket képviselő, vagy történeti jelentőséggel bíró fa található. A helyi jelentőségű védett fák és fasorok (a továbbiakban: fák és fasorok) fajuk és fajtájuk reprezentánsai, magas esztétikai értéket képviselve környezetük fontos díszítőelemei, mind városképi, mind tájképi szempontból Debrecen város meghatározó értékeit jelentik. A védettséget élvező faegyedek száma, kora és méretei kiválóan tükrözik a város fa- és természetvédelmi törekvéseit.

A fákon, fákban és a fák környezetében élő, megtelepedő védett és nem védett vadon élő állatfajok a városi környezet természeti rendszereinek legfontosabb alkotóelemei, ezért a fák, fasorok, mint élőhelyek megőrzendők. A fák által fenntartott mikro- és makroélőhelyek a korábbi, eredeti élőhelyek fajai és azok urbanizálódott állományainak bázisait jelentik.

1.3. Természetvédelmi kezelő

A fák és fasorok esetében a természetvédelmi kezelői feladatokat Debrecen Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának a helyi jelentőségű természetvédelmi területek fenntartásáért felelős szervezeti egysége (a továbbiakban: természetvédelmi kezelő) látja el, aki ezt a jogát ökológus szakértő bevonásával gyakorolja.

2. Természetvédelmi célkitűzések

2.1. Gyakorlati célkitűzések

- A védett fákat – beleértve a fák felszín alatti és felszín feletti részeit is – valamint azok közvetlen környezetét is óvni kell minden olyan antropogén hatástól, mely fennmaradásukat veszélyezteti, például: rongálás, közműépítés, beruházások, stb. okozta károk.
- Figyelmet kell fordítani a fák számára megfelelő minőségű és méretű termőhely fenntartására, indokolt esetben és lehetőség szerint a termőhely, élettér helyreállítására. Természetközeli környezetben pedig - pl. Nagyerdei városrész - a természetközeli viszonyok megőrzésére.
- A biológiai sokféleség megőrzése érdekében - a természetszerű folyamatok fenntartására - a fákon és a fák környezetében élő védett és nem védett állatfajok állományainak megőrzésének, vagy megtelepedésének elősegítésére csökkenteni kell a zavaró hatásokat.

2.2. Gyakorlati célkitűzések indoklása

- A helyi oltalom alatt álló fák és fasorok a városban működő természeti rendszerek alappilléreit képezik.
- A faegyedek környezetében lezajló természetes folyamatok fenntartása, megőrzése, a faegyedek megfelelő egészségi állapotát hosszú távon biztosító szakszerű ápolás elengedhetetlen.
- A fák megtartása csak megfelelő nagyságú és minőségű élőhely biztosításával lehetséges.

- d) A fák és fasorok jelentős szerepet töltenek be a városi mikroklíma szabályozásában, a szélsőségek mérséklésben, ezért megőrzésüket hosszú távon biztosítani kell.

2.3. Gyakorlati célkitűzéseket befolyásoló veszélyeztető tényezők

- a) Gondot jelent a matuzsálemi korú faegyedek egészségi állapotának romlása. A városi környezet, a megváltozott élőhelyi viszonyok, a szélsőséges időjárási tényezők (erős szél, vízhiány, tápanyaghiány, légköri aszály, stb.) hozzájárulhatnak az általános fiziológiai állapot romlásához. Ezért kezelésükre kiemelt figyelmet kell fordítani, gondoskodni kell a száraz vázágak, valamint az egyéb élősködők, féllősködők (sárga fagyöngy), epifiton növények folyamatos eltávolításáról.
- b) A városi parkokba koncentrálódó rendezvények és közösségi események miatti rendkívül intenzív, a városi parkok eredeti, rekreációs funkcióitól és a kisebb rendezvényektől eltérő területhasználat fokozott terhelést ró a fák környezetére.
- c) Az utak menti fasorok esetében a kedvezőtlen környezeti hatások (légszennyezés, az út sózása, út, közműhálózat építése, felújítása) megnövekedett terhelést jelentenek a fákra és környezetükre nézve.

3. Természetvédelmi stratégiák

- a) A természetvédelmi stratégiák érvényesítése a természetvédelmi kezelő feladata.
- b) A fák védettségét „*Védett fa*” feliratú táblával meg kell jelölni.
- c) A fák egészségi állapotának megőrzésére, a fák hosszútávon történő megtartása érdekében rendszeresen szakszerű faápolási munkálatokat kell elvégezni.
- d) Szükség esetén – az időjárási és talajviszonyok függvényében – biztosítani kell az öntözést és a tápanyag utánpótlást.
- e) A fák egészségi állapotának nyomon követésére, szakszerű ápolásának megalapozására rendszeresen állapotfelmérést, helyszíni bejárást kell végezni.
- f) A fák és környezetük védelme az eredeti jelleg, a természetes állapot átalakításával járó tevékenységek szabályozásával.
- g) A rendeletben foglalt előírások érvényre juttatásáért mindent meg kell tenni, és megszegőivel szemben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényben foglaltak szerint kell eljárni.

4. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

a) A fák környezetének kezelése

1. Közterületen a fák környezetének kezelése a természetvédelmi kezelő, magánterületen az ingatlan tulajdonosának feladata.
2. Gondoskodni kell a fák környezetének általános tisztaságáról, rendezettségéről, a növénytakaró ápolásáról.
3. Biztosítani kell, hogy a fák lombkoronája és gyökérzete számára megfelelő földterület és növekedést biztosító élettér álljon rendelkezésre.
4. A növényi és állati kártevők elleni növényvédelmi beavatkozások elvégzését környezetbarát hatóanyagú, a környezetre nem ártalmas szerekkel kell biztosítani.

b) A fák környezetében végzendő valamennyi tevékenység és munkálat esetében betartandó előírások

1. A munkák megkezdése előtt favédelmi tervet kell készíteni, melyben a fák felszín alatti- és feletti részeire egyaránt ki kell térni.
2. Amennyiben a tervezett munkálatok védett fa, fasor közvetlen közelében, környezetében kerültek betervezésre, a munkálatok megkezdése előtt szakértő bevonásával helyszíni bejárás keretében vizsgálatot kell végezni az ott élő, fészkelő fajok egyedeinek felmérésére. Bármilyen munkálat kizárólag a felmérést követően végezhető.

3. Abban az esetben, ha az előzetesen felmért fákon védett, fokozottan védett madárfajok fészkelése, denevérfajok jelenléte bizonyítható, azok élőhelyeinek-, élettevékenységeinek zavartalanságát biztosítani kell.
4. Amennyiben az előzetes felmérés eredményeihez képest, a munkálatok során nyer megállapítást, hogy a munkálatokkal érintett területen, növényeken védett fajok egyedei (fészkelő madarak, védett rovarfajok, denevérek stb.), vagy azokra utaló jelek (lakott fészkek, odú, stb.) találhatóak, a munkálatokat azonnal fel kell függeszteni és a szükséges intézkedésekről az illetékes természetvédelmi hatóság engedélyével gondoskodni kell.
5. A munkálatok kezdetének tervezett időpontjáról a természetvédelmi kezelőt értesíteni kell.
6. A munkálatok során be kell tartani a természetvédelmi kezelő utasításait, ajánlásait.
7. Amennyiben a munkálatok ütemezésében, az elvégezni kívánt munkálatokban változás történik, úgy arról a természetvédelmi kezelőt 3 munkanapon belül értesíteni kell.
8. A környezet- és természet védelme érdekében csak megfelelő műszaki állapotú munkagépek használhatóak.
9. A munkálatok során meg kell akadályozni a hulladékok és szennyező anyagok (pl. olaj) elszóródását, szivárgását.
10. A munkálatok során fokozott figyelmet kell fordítani a helyi védett természeti érték megóvására, azt elpusztítani, benne kárt okozni tilos.
11. Figyelmet kell fordítani a fa és környezete természetes viszonyainak fenntartására és eredeti jellegének megőrzésére.
12. A fák védőtávolsága azok lombkoronájának szélétől (csurgó vonaltól) számított, a lombkorona átmérő plusz 10 %-a, de minimum 2 méter. Amennyiben ez nem biztosítható, akkor olyan műszaki megoldást kell alkalmazni, amellyel biztosítható, hogy a lombkorona által levezetett csapadékvíz a gyökérzetéhez eljusson. Ennek megvalósításához szükséges védelmi intézkedéseket a favédelmi tervben kell meghatározni.
13. A munkák elvégzését követően a zöldterületet, a védett faegyed környezetét hulladéktól mentesen, rendezett állapotban kell átadni. Hulladékot a területen tárolni nem lehet, annak 24 órán belüli elszállításáról gondoskodni kell a munkák befejezését követően.

ba) Gallyazási munkálatokra (továbbiakban metszés) vonatkozó speciális előírások

1. A metszési és faápolási munkálatokat kizárólag szakkivitelező végezheti.
2. A metszési munkálatok fészkelési- és fiókanevelési időszakon kívül (augusztus közepétől március közepéig) végezhetők.
3. A vegetációs időszakban végzett metszési munkálatok - amennyiben azok madárfészkelést nem érintik - a növény-egészségügyi szempontból az 1. pontban meghatározott időszaknál jóval kedvezőbb hatásúak. Ennek oka, hogy a fák saját védekezési mechanizmusai a nyugalmi időszakban nem működnek. Vegetációs időszakban a metszést követően a fa azonnal megkezdí a keletkezett sebek zárását.
4. A metszési munkálatok során – amennyiben az a környezet biztonságát nem veszélyezteti – kiemelt figyelmet kell fordítani a fák eredeti habitusának megőrzésére, a faji jellegből adódó jellegzetességek megtartására.
5. Szárazoló metszési munkálatok során az elszáradt, korhadt, beteg ágak levágását kell elvégezni.
6. A koronakönnyítő gallyazás – koronaredukció - során a fák egyedi állapotát kell figyelembe venni úgy, hogy a korona 20%-ánál, indokolt esetben 30 %-nál több rész ne kerüljön eltávolításra.
7. Kiemelten kell figyelni a nagyon mélyre hajló ágak eltávolítására, visszametszésére, valamint amennyiben indokolt, el kell végezni az épületet elérő, arra ráhajló oldalágak és azok mellékágainak eltávolítását is.
8. A metszést - amennyiben azt emelőkosaras daruval végzik - az ép, egészséges ágak törése, sérülése nélkül kell végezni.

9. A metszési munkálatok során növény-egészségügyi okokból el kell végezni a fák lombkoronájában lévő élősködők, fél-élősködők (sárga fagyöngy/fakín (*Lornathus europaeus*), fehér fagyöngy (*Viscum album*)) és epifiton növényzet (vadszőlő, borostyán, stb.) eltávolítását is.
10. A munkálatok során – a gombás fertőzések megelőzése érdekében – kiemelt figyelmet kell fordítani az ápolás során használt eszközök fertőtlenítésére, a vágáslapok megfelelő sebkezelésére. A sebkezelést az 5 cm-nél nagyobb átmérőjű vágáslapok esetén a metszés során haladéktalanul el kell végezni.
11. Azonnali intézkedést igénylő, életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet esetén a fa biztosító metszését el kell végezni, és ezt az első fokú természetvédelmi hatóságnak, valamint a természetvédelmi kezelőnek haladéktalanul be kell jelenteni.

bb) Fakivágási munkálatokra vonatkozó speciális előírások

1. Fát kivágni akkor lehet, ha természetes okból kiszáradt, statikai vagy egyéb szempontból helyreállíthatatlan sérülést szenvedett, a balesetveszély máshogyan nem hárrítható el, vagy kiemelt közérdek indokolja. Azonnali intézkedést igénylő, életveszéllyel vagy súlyos kárral fenyegető helyzet esetén a fa kivágását el lehet végezni, azonban azt az első fokú természetvédelmi hatóságnak haladéktalanul be kell jelenteni.
2. A fa kivágásához a tulajdonos hozzájárulása szükséges.
3. A fakivágási munkálatokat megelőzően a kérelmezőnek fakivágási tervet kell készítenie, melyet a természetvédelmi kezelő részére be kell nyújtania. A fakivágási munkálatok a fakivágási terv jóváhagyását követően végezhetőek el.
4. A fakivágási munkálatokat kizárólag szakkivitelező végezheti el.
5. A kivágott fa helyett a kérelmező – Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének a város közterületének tisztántartásáról és a zöldterületek védelméről szóló 29/2010. (VII. 14.) önkormányzati rendeletének 2. mellékletében foglaltak szerint – a természetvédelmi kezelő által megállapított faértéknek megfelelően, a természetvédelmi kezelő által meghatározott helyre, meghatározott típusú, darabszámú, fát köteles ültetni.
6. A telepítést a kivágást követően az aktuális vegetációs időszak után, de legkésőbb egy éven belül el kell végezni.
7. A telepítés elvégzéséhez szükséges közműegyeztetéseket a kérelmezőnek kell lefolytatnia. A telepítést úgy kell végezni, hogy a fák fajuknak, habitusuknak megfelelően tudjanak növekedni.
8. Az ültetés során teljes talajcsere elvégzése szükséges, az ültető gödörbe visszahelyezett talaj javításával, tápanyagutánpótlással, komposzttal való dúsítással, lassú lebomlású kombinált műtrágya hozzáadásával.
9. Az elültetett faegyedek 3 oldali karóval történő megtámasztását biztosítani kell.
10. Az ültetést követően legalább 3 éven keresztül, szükség esetén tovább gondoskodni kell az elültetett fák növényápolási munkáinak (rendszeres öntözés, gyomirtás, stb.) elvégzéséről.
11. Amennyiben az elültetett faegyedek 3 éven belül kipusztulnak, gondoskodni kell azok pótlásáról.

bc) Talajbolygatással és földmunkával járó tevékenységekre vonatkozó speciális előírások

1. A tevékenység megkezdését megelőzően és befejezését követően helyszíni bejárást kell tartani a természetvédelmi kezelővel, melynek során jegyzőkönyvben rögzítésre kerülnek a helyszíni bejárás megállapításai.
2. Kiemelt figyelmet kell fordítani a faegyedek kíméletére, különös tekintettel a faegyedek gyökérnyak környéki részének épségének megőrzésére és gyökereinek védelmére.
3. A munkálatokat úgy kell elvégezni, hogy azok az érintett faegyed tövét legfeljebb 2 méterig közelítsék meg.
4. Az építési munkálatokat megelőzően a talajbolygatással érintett területen a gyökérszónában kézi erővel kell a feltárást végezni.

5. A gyökérszónában végzendő munkálatok során tilos a támasztógyökerek megsértése, átvágása, eltávolítása.
6. Amennyiben a munkálatok során elkerülhetetlen egyes oldalgyökerek bolygatása, azokat kizárólag kézi erővel történő feltárást követően, arra alkalmas eszközzel lehet elvágni, azt követően pedig minden esetben sebkezelést kell alkalmazni. Tilos a gyökérszónát géppel eltépni.
7. Jelentős gyökér sérülés esetén a statikai állapotot és fiziológiai egyensúlyt helyre kell állítani.
8. Amennyiben a talaj- és gyökérszóna bolygatással járó tevékenység több napon keresztül tart (különösen száraz időjárási viszonyok esetében) a bolygatással érintett gyökerek takarásáról (jutaszövet, geotextil) gondoskodni kell.
9. A fák törzse mellett 2 méteren belül árok, illetve nyomvonalas létesítmény elhelyezésének engedélyezése csak egyedi vizsgálatot követően történhet.
10. *Közművezetékek fektetési munkálatainál a csurgó vonalon belül az árokásással szemben előnyben kell részesíteni a fa gyökérszóna alatt történő fúrást. Árokásás és a gyökerek átvágása csak abban az esetben lehetséges, ha más műszaki megoldás nem jöhet szóba. A gyökerek feltépése tilos, azokat el kell vágni és megfelelő módon kezelni.*

bd) Fák környezetében, a területen tartandó közösségi eseményekre, rendezvényekre vonatkozó speciális előírások

1. Tilos a védett faegyedek törzsének, kérgi részének rongálása, jelölése, ráfestés.
2. Tilos a védett faegyedek gyökérnyak környéki részén azok sérülését okozó tevékenység (talajfelszín- és talajbolygatás, földmunka, mobil felépítmények elhelyezése talajba rögzítéssel) végzése.
3. Tilos a védett faegyedek lombkorona palást síkján belül, és a lombkoronától számított 2 méteren belül tüzet gyújtani.
4. A terület használata során kiemelt figyelmet kell fordítani a természeti értékek és rendszerek, a tájképi adottságok és egyedi értékek megőrzésére.
5. A rendezvényen résztvevőknek be kell tartania a környezetvédelmi és természetvédelmi előírásokat.
6. Tilos a *védett - különös tekintettel a kocsányos tölgy - faegyedekhez kötődő védett és fokozottan védett állatfajok (pl. nagy hörcsincér, csonkafülű denevér, stb.)* egyedének károsítása, kínozása, elpusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, lakó,- élő,- táplálkozó,- költő,- pihenő- vagy búvóhelyeinek lerombolása, károsítása.
7. A rendezvényt megelőzően és azt követően is helyszíni bejárást kell tartani, melyek során jegyzőkönyvben rögzíteni kell a rendezvény által igénybe vett terület körülírását, a területhasználatra vonatkozó speciális előírásokat, valamint az esetlegesen szükséges helyreállítási munkálatokat.
8. A rendezvényt követően a zöldterületet hulladéktól mentesen, rendezett állapotban kell hagyni. A hulladékot tárolni nem lehet, gondoskodni kell az azonnali elszállításról.
9. A rendezvény befejezését követően a szervezőnek haladéktalanul, de legkésőbb a rendezvényt követő munkanapon meg kell kezdenie az eredeti állapot helyreállítását. A helyreállítás végső határideje a rendezvényt követő helyszíni bejáráson felvett jegyzőkönyvben kerül megállapításra.“